

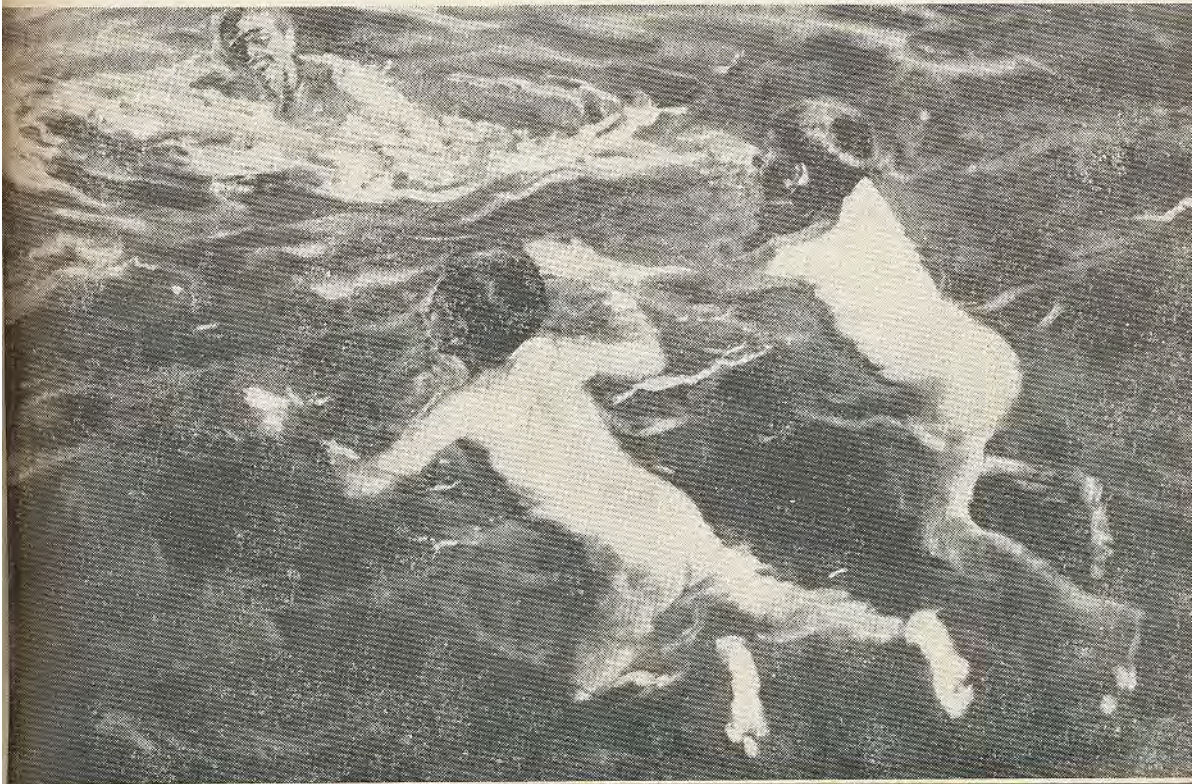
LITERATURA · ARTS · INFORMACIÓ

Nº 28

FEBRER
1 9 5 5

PONT BLAU

S U M A R I

	Pàgs.
<i>Nedadors</i> , pintura, de JOAQUIM SOROLLA	Portada
<i>Editorial</i>	37
<i>Ausiàs March</i> , per JOAN FUSTER	38
<i>Una aventura</i> , per VICENÇ PRAT	41
<i>Les collites tardanes</i> , per JOSEP M. MURIÀ	47
<i>Diaris i memòries</i> , per MAURICI SERRAHIMA	49
<i>Una mort</i> , per MIQUEL ARIMANY	56

INFORMACIÓ I COMENTARIS

LLETRES

<i>Recensions</i> , per J. F., J. R.-T. i S. C.	58
---	----

ARTS PLÀSTIQUES

<i>Joaquim Sunyer</i> , per GAZIEL	62
--	----

DIVERSES

<i>Concurs de fotografies de Catalunya</i>	64
<i>Concert Garcia Renart-Marín</i> , per A. P. S. L.	67
<i>Missatge del Mestre Pau Casals als catalans de São Paulo</i>	69
<i>Noticiari</i>	71

Subscripció: Mèxic, un any	30.00 pesos mex.
Fora de Mèxic	3.00 Dls.
Un número	3.50 pesos mex.

AUSIÀS MARCH

Per JOAN FUSTER

AUSIÀS MARCH era fill de Pere March i de Leonor Ripoll. Nasqué, probablement, a la ciutat de Gandia l'any 1397. Se sap que en les Corts del Regne de València, celebrades en 1415, assistí com a representant de l'estament militar, i que lluità en les guerres de Sardenya i Còrsega, primer, i en les de Nàpols i Sicília, després, així com en l'expedició al nord d'Àfrica de 1424. Alfons el Magnànim el recompensà per tot això, atorgant-li diversos privilegis, i des de 1425, retirat ja a les seues possessions de València, fou Falconer Major del rei. Fins a la seua mort, en 1459, hi continuà vivint. L'any 1437 s'havia casat amb Isabel Martorell, germana de Joanot, l'autor de *Tirant lo Blanc*, i, en morir aquesta dama, es tornà a casar, l'any 1443, amb Joana Escorna. Es té notícia de l'existència d'uns fills bastards del poeta, esmentats per ell en el seu testament.

Com en la d'Andreu Febrer i en la de Jordi de Sant Jordi, en la poesia d'Ausiàs March es fonen la tradició trobadoresca de Catalunya i les importacions italianes. A diferència d'aquells, el poeta de Gandia conserva dels provençals únicament les formes estròfiques i mètriques i l'estil de l'amor cortesà. El llenguatge, sobretot, és ja un català net. Pere Bohigas — editor actual de l'opus sencer de March — assenyala el gust per l'especulació sobre l'amor, la propensió a l'anàlisi psicològica i algun altre punt més subaltern, com a coincidències concretes entre el poeta valencià i el Dant, així com d'altres analogies amb el Petrarca. Tant dels provençals com dels italians, Ausiàs March se separa per l'enorme originalitat, per la profunda originalitat de la seua poesia, que el col·loca en la primera fila dels poetes medievals. I encara, potser ell, millor que cap altre, és qui podria xifrar típicament aqueixa època de la cultura europea, en poesia,

perquè, escolàstic fins al moll dels ossos, Aristòtil i l'Aquinata es transparenten, eficaçment, en els seus versos, i a través d'aquests s'expressa la mentalitat i la sensibilitat del nostre home gòtic.

Una potent condensació especulativa havia de ser la primera conseqüència d'això. Tota una doctrina de l'amor, plena de matisacions i subjecta a les distincions i subtileses de la filosofia medieval, es desenvolupa en els durs decasíl·labs provençals d'Ausiàs March. A vegades, el veiem escampar-se fins a uns extrems d'aridesa teorètica. Però de la formulació genèrica el poeta passa al seu cas personal, i aleshores el vers s'encabrita, els mots s'omplen, i una força emocional inesperada el llença a *dir-se*, a parlar de si mateix i des de si mateix.

Jo són aquell qui en lo temps de tempesta,
quan les més gents festegen prop los focs
e pusc haver ab ells los propis jocs,
vaig sobre neu, descalç, ab nua testa...

Home de drama, partit, rebutja la reserva i la contenció: es confessa, arriba a la vora del crit. El seu patetisme sostingut s'endega en imatges i reflexions apassionades, contundents.

Potser en el fons últim d'aquesta poesia hi ha la consciència d'un fracàs vital, o més ben dit, d'un fracàs moral com a resum de tota la vida del poeta.

Maleit lo jorn que em fon donada vida,
puis tant só vist en mos volers contrari!
Jo són aquell qui el pensament ha vari,
la volentat del tot desaünida...

No es tracta, als seus propis ulls, de l'atzar de l'amor, d'aquells dolors incidentals que el pas dels anys li ha pogut oferir. Ausiàs March es lamenta com d'una fatalitat. Ell, constitucionalment, és un home pessimista.

D'un ventre trist eixir m'ha fet natura,

diu, i el nihilisme l'assalta quan els fets quotidians el confirmen en la seua aprensió:

Al temps passat me trobe gran amor,
amant no-res, puis tot és ja finit.

D'aquest nucli diríem temperamental parteix la posterior contradicció amorosa, el seu conflicte íntim, que, lògicament, se li havia d'endanyar en conflicte, en contradicció moral. Tema de la majoria dels seus poemes és el debat violent, tant en el pla de la raó com en el de la passió, de l'amor carnal i l'amor espiritual.

Aquella carn on gran amargor jau,

aquella carn, era impacient. Entre ella i l'ànima només poden existir treves. L'equilibri, la calma salvadora apareix rarament:

Amor en l'hom dos llocs disposats atroba,
car hom és dit per ses dues natures.
Lo cos per si vol semblant de sutzures,
l'arma per si d'un blanc net vol sa roba.
D'ells aünits surt d'amor algun acte,
que no es diu bé qual d'ell més part hi faça.

"Algun acte", afirma. La tensió és inestable: acaba resolent-se per l'un costat o per l'altre. A vegades, l'esperit triomfa:

car mos desigs no són trobats en home
sinó en tal que la carn punt no el torba;

però quasi sempre, en l'home Ausiàs March, la carn és torbadora i els desigs tenen arrels en la terra de l'instint.

E lo desig en mi jamés morrà.

Cal dir que el poeta sabia aquesta tràgica condició seua, i es veia solitari en el seu destí vacil·lant, en el trànsit d'un pol a l'altre, d'una *natura* a l'altra:

Perquè els extrems ha cercats mon voler,
en aquest món no he trobat semblant...

I la mort, contrapunt de l'amor en tota poesia, pren en la d'Ausiàs March un espai excepcional. La plenitud de possessió i de lliurament a què, com a enamorat, aspirava, es fa impossible alhora que es realitza per a sempre en una altra mena d'amor:

L'esperit viu: doncs ¿quina meravella
que am aquell?

Així reflexiona quan mor la seua dama.

Si la que am és fora d'aquest segle,
la major part d'aquella és en ésser;
e quan al món en carn ella vivia,
son esperit jo volguí amar simple.
E doncs, quant més que en present res no
[em torba?

Ella vivint, la carn m'era rebel·le;
los grans contrastos de nostres parts discordes
canten, forçats, acord, e, de grat, contra.

Si l'absència fa florir l'amor sense escòries massa humanes — massa humanes, naturalment, des del punt de mira d'Ausiàs March —, més encara valdrà l'absència irrevocable. El poeta cantà Teresa, quan ella era viva, sense sublimitzar-la, evitant transformar-la en esquema de perfeccions. El seu sentit realista, d'escolàstic sincer, no tolerava la interferència, en aquest punt, de convencionalismes literaris. Teresa era una dona, i només una dona. La mort l'ha convertida en esperit, en aquell esperit simple, que ell volia amar, tot i ser-li rebel la carn. Els dos amors, obligats per la mort, s'acorden per a sempre, així com abans pugnaven inútilment. Però encara en la mort veu Ausiàs March una possibilitat, i clama a Déu:

No em tardes molt que dellà mi no vulles,
puis l'esperit on és lo seu aplegue;
e lo meu cos, ans que la vida fine,
sobre lo seu, abraçat, vull que jaga.
Feríls Amor de no curable plaga;
separà'ls Mort: dret és que ella els veïne...

El prestigi d'aquesta poesia, a casa nostra, s'evidencia en la influència que va tenir sobre els poetes del xvi — Joan Pujol, de Mataró, i Joan Fernández de Heredia, valencià, l'imiten en alguns poemes —, i en la que ha tingut, més tamisada, sobre els poetes majors del segle xx. En la literatura espanyola, la fortuna d'Ausiàs March fou ràpida i brillant. El tradueixen Baltasar de Romaní (1539) i Jorge de Montemayor (1560); l'imiten Boscán, Garcilaso, Hurtado de Mendoza, Gutierre de Cetina, Herrera; el cita Fray Luis de León, en el seu comentari al Càntic de Càntics, amb els mots *poeta antiguo y bien enamorado*... I no podia ser altrament. La seua atracció era, i segueix essent, profunda. Ausiàs

March havia lleixat a part l'estil dels trobadors: havia despullat la poesia i en revelava l'essència suprema, el testimoniatge diàfan d'un home, d'un home reduït a les seues relacions elementals: ell mateix, Déu, l'amor, la carn invencible. I tot això, autènticament.

És en el *Cant espiritual* — tan distint al de Maragall! — on aquest Ausiàs March personal, directe en la seua humanitat adolorida, se'ns dona amb un vigor magnífic. Hi ha en el *Cant espiritual* un cristianisme insubornable —

tan clarament en l'entendre no peque
com lo voler he carregat de colpa

—, segur en les conviccions, però que no solament sent la feblesa del cos, sinó també una fredor secreta, la de la fe minada pel poder dels sentits. La misèria del pecador s'hi aboca:

Puis que sens tu algú a tu no basta,
dóna'm la mà o pels cabells me lleva;
si no estenc la mia envers la tua,
quasi forçat a tu mateix me tira.

El poeta demana a Déu l'ajuda sense la qual res no és possible, i menys que res allò que ell, amb una mescla de confiança i desesperació, desitja.

Ajuda'm, Déu, que sens tu no em puc moure,
perquè el meu cos és més que paralític.
Tant són en mi envellits los mals hàbits
que la virtut al gustar m'és amarga.
Oh Déu, mercè! Revolta'm ma natura,
que mala és per la mia gran colpa;
e si per mort jo puc rembre ma falta
esta serà ma dolça penitència.

El penediment, no obstant, li naix del temor: *Jo tem a tu més que no et só amable*. I Ausiàs March sap que això és teològicament — i sentimentalment — una fallida. S'han assecat les seues fonts emotives, i en percep tota l'aspror, quan es veu quasi al final del camí i *lo temps que no pot ser cobrat* augmenta sobre les seues espatlles.

Car la mort hi és, també, perpètuament inquietadora. *No té repòs lo qui té fer viatge*, diu. Ell, que acceptà la mort de Teresa com una solució espiritualíssima de l'amor, temia la seua pròpia mort, per si l'oblit l'apartava del pensament de la dona.

Ara, davant Déu, tornarà a témer la mort. La por, però, no es refereix al fet de morir, ni tan sols a una incertesa, a una manca de fe en la vida futura. És precisament la creença en aquesta vida ultraterrenal la que s'aixeca enfront del poeta, i el fa témer. Per una part, voldria morir: la mort impediria que seguís ofenent Déu. Per l'altra, l'expectativa d'un càstig rigorós s'obre com una tenebra inflexible.

Jo m'enuig molt la vida com allongue,
e dubte molt que aquella fenesca.

La indecisió acaba decantant-se pel costat de la vida: el termini que suplica és encara una oportunitat renovada. La por a la condemnaçió eterna — *l'escur càrrec* — en seria un estímul.

Oh Senyor Déu! Fes que la vida me allargue,
puís me apar que envers tu jo m'acoste.

Ell bé voldria que l'amor se sobreposàs al temor. Per això el final del poema havia de ser, necessàriament, una exclamació implorant.

Oh quan serà que regaré les galtes
d'aigua de plor ab les llàgrimes dolces!
Contricció és la font d'on emanen:
aquesta és clau que el cel tancat nos obre.
D'atricció parteixen les amargues
perquè en temor més que en amor se funden;
mas tals quals són, d'aquestes me abunda,
puís són camí e via per les altres.

No és fàcil deixar dit, ací, ni tan sols insinuat, l'abast literari i humà d'una poesia tan complexa com la d'Ausiàs March. La maduresa i la gravetat d'aquests versos, la destresa en la introspecció que palesen, tenen pocs moments semblants en la poesia universal. Aquell a qui *la veu de mort li és melodiosa*, i a qui l'amor vencé *ab sol esforç d'un cos*, passa a les pàgines de la nostra literatura com la síntesi meravellosa d'una humanitat estremida i l'ambició de coneixença interior. I certament, no podia haver trobat per definir-se unes paraules més fulgurants i exactes que les d'aquests dos orgullosos decasíl·labs:

A temps he cor d'acer, de carn e fust.
Jo són aquell que es diu Ausiàs March!